

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г.

Короленка

Факультет історії та географії

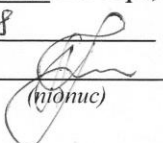
Кафедра географії та методики її навчання

Рекомендовано до захисту

« 27 » Квітня 2021р.,

протокол № 8

Зав. кафедри

(підпис)

Кваліфікаційна робота

на здобуття освітнього ступеня «бакалавр»

РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНИЙ КОМПЛЕКС ТУРЕЧЧИНИ

Виконав: студент 4 курсу,
групи Т-46
спеціальності 242 Туризм

Гонтар М. С.

Керівник Вішнікіна Л. П.

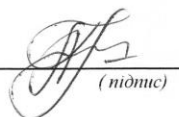
Рецензент Тараненко О. О.
(прізвище та ініціали)

Захищено 4 червня 2021 р.

кількість балів: 45

значення оцінки добре

Голова
комісії _____

(підпис)

Екзаменаційної
Шукарикова et al.
(прізвище та ініціали)

Полтава-2021 року

ЗМІСТ

ВСТУП	2
РОЗДІЛ 1	7
РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТУРЕЧЧИНИ	7
1.1. Природні рекреаційні ресурси Туреччини	7
1.1.1. Особливості клімату країни	7
1.1.2. Рельєф як рекреаційно-туристичний ресурс	13
1.1.3. Природні зони: рослинний та тваринний світ.....	16
1.1.4. Туристичні об'єкти природно-ресурсного потенціалу	19
1.2. Історико-культурні ресурси Туреччини	19
1.2.1. Історичні етапи розвитку країни	19
1.2.2. Населення та його роль у розвитку рекреаційно-туристичного комплексу	23
1.2.3. Туристичні об'єкти історико-культурного потенціалу	24
РОЗДІЛ 2. РОЗВИТОК РЕКРАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ ТУРЕЧЧИНИ	29
2.1. Історія розвитку рекреаційно-туристичного комплексу Туреччини	29
2.2. Види рекреаційно-туристичних послуг регіону	31
2.3. Матеріально-технічна база рекреаційно-туристичного комплексу	34
2.2. Транспортна мережа як складник інфраструктури рекреаційно- туристичного комплексу	36
2.4. Просторове розміщення об'єктів рекреаційно-туристичного комплексу Туреччини	Ошибка! Закладка не определена.
2.5. Розробка тематичного туру історико-культурними об'єктами країни .	38
ВИСНОВКИ.....	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	44
ДОДАТКИ.....	48

ВСТУП

Актуальність дослідження. Туризм є однією з найбільш динамічних галузей турецької економіки, яка швидко розвивається. Велика кількість унікальних історичних пам'яток на території Туреччини, виняткової краси середземноморські пляжі, гірський рельєф, сприятливий клімат – усе це відкриває широкі перспективи для туристичного бізнесу. Розвинена туристична інфраструктура, великий вибір готелів для туристів з різним рівнем достатку, висока якість, комфорт, роблять відпочинок у Туреччині наразі дуже популярним. За нетривалий проміжок часу Туреччина стала розвинутим центром в'їзного туризму.

Турецька Республіка має сприятливе економіко-географічне положення для розвитку туризму, слугує своєрідним мостом, що зв'язує Європу та Азію. На заході й півдні країни панує середземноморський клімат. Туреччина відома різноманітністю курортів для відпочинку й розваг, проте домінують за туристськими прибуттями туристів два напрями – Стамбул та Анталія, котру називають Турецькою Рив'єрою.

На світовій арені туристичних послуг Туреччина має високий рівень конкурентоспроможності та передумови для виходу на лідируючі позиції у цій сфері. Це є результатом ефективної туристичної політики держави, яка забезпечує стале функціонування організованого національного ринку туристичної індустрії.

На сьогодні Україна співпрацює з Туреччиною у різних сферах економіки, поміж яких важливе місце посідає туризм. Транспортна доступність для українських рекреантів, сприятлива цінова політика, різноманітність рекреаційних ресурсів та розвинута інфраструктура рекреаційно-туристичного комплексу Туреччини пояснюють актуальність його вивчення, що й зумовило вибір теми нашого дослідження.

Значний внесок у дослідження проблем туристичної галузі зробили такі видатні іноземні науковці: Г. Ю. Александрова, І. В. Зорін, В. О. Квартальнов, Р. Бартон, Ф. Котлер, М. Портер, Н. Тейлор, Дж. Холлоуей та ін. Теоретичні аспекти даного питання та наукові підходи до обґрунтування необхідності державного управління туристичною галуззю та напрямів його вдосконалення відображені у працях вітчизняних вчених, серед яких: М. М. Біль, І. І. Винниченко, Ю. П. Грицак, Н. І. Данько, Г. В. Довгаль, А. В. Іщенко, О. Євтушенко, О. О. Любіцева, Ф. Ф. Мазур, І. С. Посохов, А. Ю. Парфіненко, П. О. Подлепіна, Т. І. Ткаченко, С. О. Юрченко та ін.

Об'єкт дослідження – економіка Турецької республіки.

Предмет дослідження – рекреаційно-туристичний комплекс Туреччини.

Метою дослідження є вивчення особливостей організації та розвитку рекреаційно-туристичного комплексу Туреччини.

Завдання дослідження:

- визначити особливості природних та рекреаційних ресурсів Туреччини;
- проаналізувати історію формування та сучасний стан рекреаційно-туристичного комплексу Туреччини;
- схарактеризувати просторове розміщення об'єктів рекреаційно-туристичного комплексу Туреччини;
- розробити тематичний тур історико-культурними об'єктами країни.

Методи дослідження. Для написання бакалаврської роботи були використані такі методи, як аналіз, синтез, індукція, дедукція, узагальнення, абстрагування.

Практичне значення результатів дослідження полягає у тому, що його результати можуть бути використані у процесі навчання дисциплінам

туристичного спрямування у закладах вищої освіти та при розробці тематичних турів Туреччиною.

Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. У першому розділі проаналізовано рекреаційно-туристичний потенціал Туреччини. У другому розділі схарактеризовано розвиток і сучасний стан рекреаційно-туристичного комплексу країни, описано розроблений тематичний тур історико-культурними об'єктами Туреччини.

РОЗДІЛ 1

РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТУРЕЧЧИНИ

1.1. Природні рекреаційні ресурси Туреччини

1.1.1. Особливості клімату країни

Туреччина – країна контрастів. Це стосується не тільки її унікальної культурної спадщини, але й кліматичних особливостей, адже в кожному регіоні залежно від специфіки рельєфу панує свій особливий клімат. Тому, вибираючи подорож у Туреччину, важливо враховувати не тільки сезон, але й регіон відпочинку.

Узбережжя трьох морів (Середземного, Егейського й Мармурового) перебуває під владою середземноморського клімату, а на чорноморських курортах Туреччини панує помірно-морський, тож в літню пору тут не доводиться страждати від виснажливої спеки. Більшість розташованих на віддаленні від моря й в оточенні гір міст країни (у т.ч. і гірськолижні курорти) перебуває під впливом континентального клімату [12].

Турецьке узбережжя Середземномор'я не даремно називають «Рів'єрою», адже для пляжного відпочинку цей регіон Туреччини – дійсно рай в силу сприятливих кліматичних умов. Особливим попитом у туристів користується Анталія і Аланія (як пляжні курорти) і Мармарис (як центр яхтингу). Також добре відомий чудовими пляжами й відмінними умовами для польотів на парапланах Олюденіз.

Літо в цьому регіоні балує відпочивальників винятково теплими сонячними безвітряними днями, а стовпчик термометра в середині сезону нерідко перевищує позначку +40°C (але вночі спостерігається різкий перепад до +20). У морі ж вода прогрівається до +28°C. Оподи в літній період тут рідкість, за винятком Кемеру, де можливі короткасні, але сильні зливи [12].

Перехід від літа до осені на узбережжі Турецької Рів'єри майже не відчутний. Аж до середини жовтня відпочивальники можуть

насолоджуватися сонячними днями та купанням у теплих морських водах, а відсутність палючої спеки часто приваблює в оксамитовий сезон більше від відпочивальників ніж влітку. Під кінець жовтня на зміну цьому раю приходять тривалі зливи та сильні грози. У листопаді остаточно завершується пляжний сезон на середземноморських курортах Туреччини, хоча в Аланії вода в морі буває тепла навіть у грудні.

Зими в цьому регіоні вітряні, похмурі й найчастіше дощові, а от снігу тут не буває. Тому в якості курортів для зимового відпочинку турецьке Середземномор'я в силу своїх кліматичних особливостей зовсім непридатне. З листопада туристичний сезон тут закривається аж до квітня.

Весна на середземноморському узбережжі радує великою кількістю квітучих рослин, тож піші прогулянки й походи, що дозволяють насолодитися ароматами трав і квітів, - кращий варіант відпочинку в цей період.

На курортах Егейського моря кліматичні умови мало чим відрізняються від клімату середземноморських курортів, за винятком однієї особливості: туристичний сезон починається трохи пізніше (наприкінці травня), а закінчується – раніше. Уже на початку вересня на зміну сонячним дням приходить дощова погода з істотним похолоданням, і вже на початку жовтня закривається пляжний сезон. Найхолодніша пора року на курортах Егейського моря припадає на січень-лютий (+10..+11°C) [12].

Температура повітря й води в літній сезон як мінімум на 5 градусів нижче, ніж на курортах Середземномор'я, а спека тут менш відчутна за рахунок постійних легких морських бризів. Вода в Егейському морі найкраще прогривається з липня. Найбільш теплим вважається курорт Фетхіє. Серед аматорів морських подорожей популярний Бодрум. М'якіший клімат з менш сильною спекою в літні дні приваблює в цей регіон не менше туристів, ніж курорти на узбережжі Середземного моря.

На Чорноморському узбережжі Туреччини клімат багато в чому нагадує той, що панує на південному березі Криму. Пляжний сезон на

чорноморських курортах Туреччини охоплює літній період, та включає і частину вересня, коли ще панує оксамитова осінь із теплими днями.

Літо тут тепле, а зима не така вже холодна, як у більшості інших регіонів, але вітряна. Серед мінусів можна назвати лише підвищену вологість і наявність опадів навіть тоді, коли в інших регіонах переважно сухий сезон.

На території Туреччини, віддаленої від морів, звичайне жарке літо й холодні (стовпчик термометра опускається й нижче нуля) сніжні зими. Основною відмінністю від клімату приморських регіонів є велика кількість опадів. Так, типово континентальний клімат спостерігається в Анкарі. Тут тривале жарке літо із прохолодними ночами, а сонячні дні чергуються з дощовими. Узимку ж холодно, але багато снігу звичайно не випадає. На північному сході країни літо зазвичай прохолодне та дощове [12].

На гірськолижних курортах Туреччини літо зазвичай дуже спекотне, але коротке, а зими тривалі, холодні, з рясними снігопадами. Особливою популярністю користується гірськолижний курорт Паландокен, який славиться найбільш тривалим сезоном катання, що триває з листопада по травень. Тут протягом усього сезону йде сніг, тому товщина сніжного покриття нерідко досягає 3-х метрів. Лижні спуски курорту підходять для профі та аматорів.

Трохи менш тривалий зимовий сезон панує на інших гірськолижних курортах – молодому, що лише набуває популярності Сарикамиші та найбільш популярному Улудазі. Їхати сюди кататися краще з кінця грудня по березень.

У березні ще досить прохолодно й нерідко дощить. У цей період ще лежить сніг на гірськолижних курортах країни, тому можна сміливо їхати в Улудаг кататися на лижах або сноуборді. Ціни при цьому нижче, ніж у лютому, що приваблює багатьох ошадливих поціновувачів зимового відпочинку. Для купання в море ще досить холодно, тож доведеться обмежитися аквапарками та басейнами при готелях.

Із квітня на багатьох турецьких курортах відкривається пляжний сезон. Для купання в морі ще досить прохолодно, але для прогулянок узбережжям в сонячні теплі дні – досить вдалий час. Туристичний сезон ще низький, на екскурсіях до популярних туристичних об'єктів небагатолюдно, а ціни ще не настільки високі, як улітку, тому для відпочинку в Туреччині цей місяць весни досить привабливий. Особливим попитом користуються екскурсії до історичних пам'яток.

Повітря у квітні насичене приємним ароматом квітучого жасмину, на прилавках місцевих ринків уже можна запримітити стиглу шовковицю і плоди золотавої мушмули, що має воістину божественний смак, а також велику кількість полуниці. Із квітня в Туреччині відкривається сезон парапланеризму, і можна відправитися в турецьку «мекку парапланеристів» - Олюденіз, щоб у тандемі з інструктором здійснити незабутній політ на параплані з гори Бабадаг [12].

У травні повітря й вода в морі прогрівається краще, чим у квітні, тож на середземноморських курортах Туреччини вже можна порадіти купанню не тільки в басейнах готелів (як на курортах Егейського моря). Але ввечорі ще досить прохолодно, тому теплі речі не будуть зайвими, якщо ви збираєтеся провести травневі свята в Туреччині. Особливо якщо збираєтеся відвідати Анкару, де в цей час ще не надто тепло. Дощі в цей період бувають, але рідко.

На ринках, на додаток до полуниці, з'являється стигла черешня та абрикоси. Також можна запримітити перші кавуни і дині, от тільки не варто спокушатися – вони ще не надто солодкі. Травень – найкращий час для екскурсій і гірських походів (приміром, популярною лікійською стежкою або Каппадокією), адже вже тепло, але не занадто жарко, що дозволяє насолодитися всіма принадами такої подорожі, не знемагаючи від спеки.

У червні вода в морі на турецьких курортах уже добре прогрівається, а на зміну помірно теплим травневим приходять спекотні літні дні з рідкими дощами. Туристичний пік настає в липні-серпні, тому ще можна порадіти

частково напівпорожнім пляжам і цінам, хоч трохи нижчим, чим у високий сезон [12].

На місцевих ринках спостерігається різноманіття свіжих фруктів. Також червень – найкращий час для водних розваг. Можна відправитися на рафтинг або орендувати яхту для неспішної морської подорожі з можливістю відвідування багатьох місць, цікавих як з історичної точки зору, так і в плані пляжного відпочинку.

Липень у Туреччині – це найбільш спекотні дні, коли навіть увечері стовпчик термометра рідко опускається нижче +20, а вода в морі прогрівається до +29. Якщо спека вам протипоказана, то виходити до моря краще після 17.00 або ж у ранковий час, перебуваючи на узбережжі до полудня. Також липень – гарячий сезон для яхтингу на водних просторах Туреччини, тож про оренду судна слід попідкуватись завчасно. На прилавках ринків у цей час з'являється стиглий виноград, а від вибору смачних абрикос і персиків просто розбігаються очі [12].

На більшості турецьких курортів серпень найбільш спекотний місяць. Стовпчик термометра вдень піднімається до позначки +35, а вночі не опускається нижче +22, тому теплі речі тільки даремно займуть місце у вашій валізі. Різноманіття свіжих і соковитих фруктів у цей період порадує навіть гурманів. Неодмінно варто надати перевагу кавунам, які в серпні набувають істинно цукрового смаку.

Вітри, що стійко дмуть, дозволяють зайнятися віндсерфінгом і насолодитися морською прогулянкою під вітрилами. Одними із кращих центрів для оренди вітрильної яхти вважаються Мармарис і Бодрум.

Вересень підходить для відпочинку майже на всіх курортах Туреччини, оскільки в цей період панує справжня оксамитова осінь. Сонячні й теплі дні рідко розбавляються незначними опадами. Ринки пропонують широкий вибір спілих апельсинів, яблук, груш і винограду [12].

У жовтні температура спадає й дощі частішають, тому вже не варто забувати про теплі речі – вони неодмінно стануть у нагоді в цей період.

Попит на яхтинг у цей час вже спадає й можна орендувати яхту за помірними розцінками. На прилавках ринків і магазинів з'являється перший стиглий інжир.

У листопаді осінь у Туреччині остаточно вступає у свої законні права (навіть на курортах Середземномор'я), а на зміну ясним дням приходять холодні й дощові. В Ерзурумі вночі навіть може бути мінусова температура. На ринках у цей час можна придбати смачні гранати та хурму, з'являються мандарини й авокадо, але останні краще не поспішати купувати, оскільки в цей час вони ще вимагають досягання. У цілому ж це не найкращий місяць для подорожі в Туреччину.

Хоча в грудні температура води вище, ніж повітря, про купання в морі на більшості курортів уже можна забути. Проте в цей місяць у Туреччині розміття стиглих цитрусових, тож запас природних вітамінів дозволяє підвищити імунітет і підготуватися до боротьби з вогкою зимовою погодою. Можна розглянути варіанти відпочинку на гірськолижних курортах країни, але варто пам'ятати, що ціни ближче до свят зазвичай зростають.

Січень – найбільш холодна пора року, тому новорічно-різдвяний відпочинок у Туреччині найкраще планувати на гірськолижних курортах. І якщо в Анталії в цей час вдень ще плюсова температура (до + 10-ти), то в Ерзурумі з - 9°C уже відчутна справжня зима. У січні на турецьких ринках можна спостерігати велику кількість авокадо, а також дозріває найсмачніший сорт апельсинів – «Вашингтон» [12].

Зима претендує на свої права й у лютому, коли температура вже трохи вище ніж у січні. За відносним теплом у цей період можна відправитися хіба що на курорти південного узбережжя країни. У лютому на турецьких курортах уже можна покуштувати свіжу полуницю, а на ринках багато стиглих грейпфрутів.

Якщо говорити про клімат Туреччини в цілому, то можна відзначити наявність посушливого та дощового сезонів. Починаючи із квітня й аж до жовтня, у більшості регіонів країни дощі бувають рідко. У березні-квітні й

жовтні-листопаді більша ймовірність опадів, а от у вітряні зимові дні із грудня по лютий ідуть найсильніші дощі.

Гірськолижні курорти користуються особливим попитом у січні-лютому, а тим хто бажає заощадити краще їхати на них на початку березня або ж у грудні до новорічних свят. Піковий сезон пляжного відпочинку майже на всіх курортах Туреччини випадає на середину-кінець літа, а для ощадливого відпочинку біля моря краще розглядати варіанти поїздки в березні-квітні та восени, враховуючи, що з листопада по квітень пляжі зазвичай закриті. Для походів по східній Туреччині найкраще вибирати період із червня по вересень, а для екскурсійних турів – квітень і оксамитову осінь. Погода в містах та курортах по місяцям наведена в Додатку А.

1.1.2. Рельєф як рекреаційно-туристичний ресурс

По характері рельєфу Туреччина — гірська країна: середня висота її над рівнем моря близько 1000 м. Майже вся територія зайнята Малоазійським нагір'ям, у складі якого розрізняються окраїнні Гори (Понтійські і Тавр) і розташоване між ними Анатолійське плоскогір'я. Низинних рівнин у країні мало, вони приурочені до окремих ділянок морських узбереж і до гирл річок (Додаток Б).

Понтійські гори простягнулися паралельно берегу Чорного моря більш ніж на 1000 км. На сході вони доходять до кордону з Грузією і Вірменією, на заході — до рівнини в пониззях р. Сакар'я Понтійські гори не представляють безупинного ланцюга і розділяються глибокими міжгір'ями чи долинами ланцюжками улоговин на кілька гряд, що йдуть паралельно береговій лінії. На півночі Понтійські гори круто спускаються до Чорного моря, залишаючи вузьку прибережну смужку шириною в 5-10 км. Лише в устя великих рік Кизил-Ірмак, Ешил-Ірмак і Сакар'я прибережна рівнина розширюється до 60-70 км [42].

Середня висота Понтійських гір близько 2500 м. У східній частині гірські хребти досягають найбільшої висоти (гора Качкар, 3931 м), дуже круті схили, альпійські гребені і відсутність наскрізних долин роблять ці гори

важкопрохідні. До заходу Понтійські гори знижуються до 900 м, максимальна висота їх там не перевищує 2000 м.

На півдні Туреччини, уздовж Середземноморського узбережжя, простягнулася складна гірська система під загальною назвою Тавр (Торос). У силу великих внутрішніх розходжень її розділяють на три частини: Західний, Центральний і Східний Тавр.

Західний Тавр — гірська система, що охоплює затоку і Анталю. На заході і сході затоки гори далеко вдаються в море, займаючи Лікійський і Кілійський півострова. Досить високі гірські хребти (Бедаг, 3086 м, Ельмалі, 3073 м) розділені глибокими долинами, порізані каньйонами. Між хребтами Західного Тавра, особливо на півночі його, розташовані групи озер і глибоких улоговин (прісні озера: Бейшехир, Егридир, Сугла, солоні: Аджигель, Акшехир, улоговина Іспарта й ін.), які дали цьому району назва “турецька країна озер”. Трохи відокремлено розташовані хребти Султан (2581 м) і Егрібурун, що мають незвичне для Західного Тавра простягання з південно-сходу на північний захід [42].

Центральний Тавр виділяється серед сусідніх відрізків Тавра найбільшою висотою й альпійським типом рельєфу. Висота багатьох хребтів тут перевищує 3000 м. На заході до південного-заходу Центральний Тавр близько підходить до Середземноморського узбережжя, круто обриваючись у море. Лише в деяких місцях на узбережжя мають вузькі смужки алювіальних рівнин, як це можна спостерігати в районах Анамура, Аланії, Сіліфке і Фініку. Північно-східне продовження Тавра, зайняте хребтами Бинбога і Тахтали, відомо ще за назвою Антитавра. Ці хребти простягаються з південно-заходу на північний схід і, знижуючи, зливаються з плоскогір'ям Узуняйла.

Східний Тавр простягнувся до півдня від р. Мурат і оз. Ван до східних границь країни. Східна частина його (район Хакяри) найбільш висока, висота гірських вершин тут наближається до 4000 м, а в гірському вузлі Джило перевищує її (4168 м). Хребет прорізаний глибокими ущелинами рік Євфрату

і Тигру, що служать важливими шляхами сполучення. До півдня від Східного Тавра розкинулася велика Діярбакирська улоговина, що поступово знижується на південь до Месопотамської рівнини, що лежить уже за межами Туреччини.

Розташоване між окраїнними горами Анатолійське плоскогір'я прийняте розділяти на Внутрішню Анатолію і Східну Анатолію. Перша з них представляє більш знижену частину плоскогір'я. Вона складається з ряду біс-стічних улоговин, серед яких височіють на зразок островів лише окремі ізольовані низькогірні кряжі. Висоти тут збільшуються з заходу на схід з 800—1200 м до 1500 м. На одному з таких плато, на висоті 850 м. розташована столиця Туреччини - Анкара. У південній частині плоскогір'я піднімається ряд древніх вулканів. У центрі і на півдні Внутрішньої Анатолії численні озера і болота, звичайно солоні, часто з мінливими обрисами. У центрі плоскогір'я, на висоті близько 1000 м, знаходиться друге по величині в Туреччині (після оз. Ван) оз. Туз, відоме винятковою солоністю вод. Влітку озеро висихає, і дно покривається кіркою солі.

Східна Анатолія розташована між Понтійськими горами на півночі і Східному Таврі на півдні. На заході її відокремлює від Внутрішньої Анатолії хребет Акдаг. Східна Анатолія зайнята високими горами, у середньому від 1500 до 20110 м. Тут високі нагір'я сполучаються з глибокими улоговинами. Самі гори мають характер окремих масивів, а також довгих ланцюгів. Недалеко від кордону з Вірменією піднімається масив Великий Арарат, згаслий вулкан, найвища точка Туреччини (5165 м). Характерна риса його - строго конусоподібна форма. Вершина конуса покрита могутньою сніжною шапкою. Поруч з Великим Араратом піднімається Малий Арарат (3925 м) [42].

У Східній Анатолії на висоті 1720 м мальовничо розкинулося оточене горами безстічне оз. Ван. Яскраваого синяв водяного дзеркала в сполученні зі сніжними шапками прилягаючих гір залишають незабутнє враження.

На заході Туреччини чітко виділяється гірський район Західної Анатолії, що включає прибережні частини Егейського і Мармурового морів. У Західній Анатолії гірські кряжі чергуються з глибокими, широко відкритими у бік Егейського моря долинами рік. Перпендикулярне до морських узбереж простягання гірських хребтів викликало тут велику порізаність берегів Мармурового й особливо Егейського морів [42].

Хребти Західної Анатолії здебільшого середньовисотні, окремі ж з них, наприклад гора Улудаг (Малий Олімп), досягає майже 2500 м. Улудаг, велику частину року покрита снігом, є найбільш мальовничим місцем Північно-Західної Туреччини. У межах Західної Анатолії, уздовж південного берега Мармурового моря, простягнувся ланцюг приморських рівнин з лагуновими прісними озерами: Апольонт, Ізнік, Маньяс, Сапанджа. Крайній північний захід Туреччини, відомий за назвою Східної Фракії, представляє улоговину (долину лівого припливу р. Мариці — Ергене), облямовану з північного сходу невисокими горами.

1.1.3. Природні зони: рослинний та тваринний світ

Природа Туреччини одночасно схожа на природу Азії, Європи й Африки. На цій землі три континенти зустрілися й міцно переплелися між собою, утворивши одну велику країну з багатющим біорізноманіттям. Географічний чинник визначив територію Малої Азії (тур. Anadolu) як «міст» для поширення живих істот, що населяли всі три континенти в різні періоди історії [31].

Тваринний і рослинний світ Туреччини надзвичайно багатий і різноманітний. Це пов'язано з різноманіттям природних зон на території даної країни, адже тут є гори і пустелі, мальовничі морські узбережжя і густі ліси.

Якщо говорити про ссавців, то слід згадати про те, що в Туреччині проживає досить велика кількість хижих тварин, найбільшим з яких є бурий ведмідь. Також тут водяться рисі, вовки й лисиці, тому туристам, подорожуючим далеко від цивілізації, рекомендуємо бути дуже обережними.

Жива природа Туреччини налічує понад 10 000 видів рослин, причому 20% з них є ендемічними. Така кількість рослинності створює різні середовища проживання для тварин та людини, включаючи ліси, гори, водно-болотні угіддя, а також прибережні та морські екосистеми. Для захисту всього цього біорізноманіття починаючи з 1958 року було створено 39 національних парків. Національний парк Кеprüлю каньйон, в провінції Анталія, є прикладом унікальної природи Туреччини. У цьому національному парку ростуть кипарисові ліси, які не зустрічаються більше ніде у світі [31].

Крім того, в Туреччині існують ще 32 національні резервати. Резервати, як правило, менші за площею, ніж національні парки. Це полегшує їх створення та сприяє більш ефективному захисту. З 1990 року уряд Туреччини створив 19 спеціальних зон охорони навколишнього середовища. У цих районах були заборонені туризм та будівництво, що завдають шкоди природним ландшафтам [31].

Ключові райони біорізноманіття, національні парки та природні території, які перебувають під особливою охороною показані на карті (Додаток В).

Додатково для захисту загрожених видів тварин, в Туреччині створено 40 невеликих закритих зон охоронюваного ландшафту. Їх мета полягає в тому, щоб захистити вцілілих тварин та дати їм можливість розмножуватися. Якщо розведення буде успішним, тоді є надія, що тварини цих видів будуть випущені у дику природу.

Туреччина є однією з тридцяти чотирьох світових «гарячих точок» біорізноманіття завдяки наявності неймовірного видового багатства флори та фауни, розподіленого по всій країні. Число видів тварин в Європі становить близько 60 тисяч, в той час як у Туреччині їх налічується понад 80 тисяч. З цих 80 тисяч видів близько 114 видів становлять ссавці. Найбільш поширеним рядом ссавців Туреччини є гризуни, однак в країні як і раніше живуть більші види, такі як бурий ведмідь, сірий вовк, каракал (кішка

середнього розміру, відома своїми чорними вухами) та євразійська рись. Такі види, як гепарди, леви та тигри колись населяли ці території, але тепер локально вимерли.

На додаток до ссавців жива природа Туреччини налічує 150 видів амфібій та рептилій, серед яких головаста морська черепаха, що знаходить притулок для кладки яєць уздовж узбережжя Егейського та Середземного моря. Було зроблено багато успішних акцій задля збереження й захисту цього zagrożеного виду [31].

Фауна Туреччини включає близько 400 видів перелітних та гніздових птахів, деякі з яких вже вимерли в Європі, наприклад, чорний гриф. Завдяки своєму унікальному географічному розташуванню, що з'єднує Європу та Азію, Туреччина знаходиться посеред міграційного коридору. Навесні перелітні птахи летять з Африки на північ в Азію та Європу, а восени вони покидають свої гніздові райони, щоб знову вирушити на південь, в Африку [31].

Один з найбільш неймовірних міграційних перельотів у світі – політ лелек через Босфор (протоку в Стамбулі). Впродовж кількох тижнів над столицю Туреччини пролітає понад чверть мільйона лелек.

Оскільки сьогодні Туреччина – це велика сучасна держава, значна частина її території урбанізована та віддана у користування людини. Особливо це помітно на заході країни. Дика флора представлена вічнозеленими чагарниками в рівнинній частині, які біля підніжжя гір змінюються рідколіссям з невеликих кипарисових, соснових та дубових лісів на вершинах. Природа Туреччини в цій частині країни вкрай постраждала в результаті неконтрольованого полювання людей на диких тварин в минулому.

Природа центральної Туреччини характеризується степами, які плавно переходять в напівпустелі та солончаки. Тутешній ландшафт прикрашають частково зруйновані сонцем, вітром й дощами гори Каппадокії. Рослинність представлена хвойними та дубовими лісами, але це всього лише залишки

колишнього багатства центральної Анатолії. Вище в горах знаходиться зона альпійських лугов. З тварин зустрічаються зайці, вовки, лисиці, європейські кабани та дикі кішки. Гірські та лісові види представлені козулями, ведмедями, оленями, безоаровими козами, муффонами, оленями. Повсюдно поширені ящірки, змії, сухопутні черепахи та гризуни [31].

У східній частині країни природа Туреччини збереглася практично в незайманому вигляді, тут зустрічаються ендемічні та унікальні види. В горах Тавр збереглися кедрові ліси та реліктові сосни. Вірменське нагір'я являє собою степ, що переходить з підвищенням висоти в хвойні та листяні рідколісся, а ще вище – в альпійські луки.

1.1.4. Туристичні об'єкти природно-ресурсного потенціалу

Місцем археологічного і пізнавального туризму є знаменитий горб Псарлик поблизу міста Чанакалле. Тут відкопано залишки всесвітньо відомої Трої, знайдено більш як 10 поселень різного віку. Нині туристи можуть побачити руїни давніх вулиць, театрів, храму Афіни тощо.

До туристичних об'єктів країни належать 32 національні парки, розміщені в усіх регіонах країни. Багато з них органічно поєднують у собі природні об'єкти, що вражають уяву, з пам'ятками історії й архітектури, підземні міста, яких більше ніде не виявлено у світі, з мінеральними і термальними джерелами.

1.2. Історико-культурні ресурси Туреччини

1.2.1. Історичні етапи розвитку країни

Історія Туреччини — надзвичайно довга, глибока і цікава. Почалась із виникненням людей на Землі. На території сучасної Туреччини жила велика кількість дуже різних народів.

Найдавніші сліди перебування людини на території сучасної Туреччини припадають на палеоліт. Найбільш давні рештки людини знайдені в печері Караїн на півдні країни. Археологи знайшли знаряддя праці

первісних людей, що належать до ашельської, мустьєрської та оріньяцької культур палеоліту. Бл. 16 - 8 тис. до н.е. наприкінці палеоліту та в мезоліті на території країни проживали люди Тріалетської мезолітичної культури. Бл. 12 - 6 тис. до н.е. на південному заході Туреччини існувала археологічна культура Бельбаши. В період арх. культури Докерамічний неоліт (10 - 9 тис. до н.е.) на території Туреччини зароджується землеробство та будівництво житлових споруд. Найвизначніша пам'ятка цього періоду - Гебеклі-Тепе. Культура постійних поселень з більш досконалою технікою знарядь праці розвивалась на території Туреччини за часів докерамічного неоліту В (9-7 тис. до н.е.). Класичний неоліт представлений такими археологічними культурами як халаф, хаджилар, Фікіртепе та іншими, які припадають на 6-5 тис. до н.е. Через просування з півдня більш цивілізаційно розвинутих семітських народів на південному сході Туреччини бл. 4500-3500 рр. до н.е. поширились поселення убейдської культури, а близько 3500-3000 рр. до н.е. - поселення уруцької археологічної культури. Це вже були справжні міські поселення з храмовими будівлями. До них належать Алалах, Арслантепе, Харан (згадуваний у Біблії), та інші. Близько 3500-2000 рр. до н.е. східну частину сучасної Туреччини населяли племена Куро-аракської археологічної культури, які розмовляли кавказькими мовами [13].

Основна територія Туреччини (Анатолія) була колискою багатьох давніх цивілізацій. Поява перших міст датується тут 13 тис. р. до н. е.

З початку 3 тис. до н.е. виникають перші міста-держави на території сучасної Туреччини, зокрема такі як Троя, що відносилась до західноанатолійської культури та інші. Народ хатті створив свою державу в басейні р.Кизил-Ірмак, яку на початку 2 тис. до н.е. завоювали індоєвропейські хетто-лувійські племена. На території Анатолії знаходилась держава хеттів, згодом тут виникли грецькі міста. Після цього Анатолія перебувала у складі Перського царства, держави Олександра Македонського, Держави Селевкідів [13].

У цей період утворились такі держави як Пергам, Віфінія, Галатія, Каппадокія, Коммагена, Понт [13].

У 2 -му ст. до н.е. - 4 ст. н.е. територія Туреччини була в складі Римської держави. У 1 ст. тут активно почало розповсюджуватись християнство, одним з головних його проповідників виступав Апостол Павло [13].

У 330 році столиця Римської імперії була перенесена з м.Рим у м.Константинополь. У 395 році імперія розділилась на Західну і Східну. Східна Римська імперія отримала в істориків назву Візантія.

Засновники Османської імперії належали до підгрупи тюркських племен, які з V ст. правили державою кочових народів у Східному Сибіру. Поступово племена тюрків-огузів перекочували в район між півостровом Мангизшак та північною частиною нинішньої Туркменістану, створивши там ядро своєї держави.

У X столітті вони підкорили нинішню територію Туркменістану, де асимілювавши нащадків дахо-масагетських племен, хорасанців та інших, започаткували етногенез туркменського народу, південну частину нинішнього Узбекистану, частину південного Казахстану. Але огузам і цієї території було замало, і на початку XI ст. вони, перейшовши хребет Копетдаг та р. Амудар'ю, поступово завоювали Іран та Афганістан.

Вони також наймалися солдатами до багдадського халіфа, але побачивши, що халіфат занепадає, під проводом султана Сельджука завоювали і його, захопивши 1055 року місто Багдад. Приблизно в той же час огузи завоювали й землі в нижній течії та гирлі Кури, де змішавшись з жителями Кавказької Албанії та деякими іраномовними племенами, заклали підвалини поступового виникнення азербайджанської народності [13].

Завоювавши південно-східну Вірменію, тюрки-сельджуки вийшли безпосередньо на кордон з Візантією і почалися локальні сутички. Генеральна ж битва сталася 1071 року, коли султан Альп Арслан (Хоробрий Лев) завдав страшної поразки візантійському імператорові Роману IV

Диогену, захопивши його в полон. Протягом наступних 15 років сельджуки захопили більше 9/10 території Малої Азії. В Візантії там залишилися лише вузькі прибережні смужки. Сельджуки не звертали на них уваги лише тому, що степові плато внутрішньої Анатолії придатніші для кочового скотарства, ніж приморські рівнини. За допомогою учасників I Хрестового походу Візантія відвоювала в сельджуків Західну та Центральну Анатолію, але втримати не зуміла.

Деяка частина сельджуків стала переходити до напівосілого способу життя, зміцнюється держава, і султан Данішменд в 70-80 р.р. XII ст. відвоювавши Східну та більшу частину Західної Анатолії, створив сильну, динамічну державу зі столицею в м. Конья (грецький Іконіум). Почався стрімкий розвиток ремесел, торгівлі, будівництва, активно відроджувалися занедбані грецькі та візантійські міста, правда, вже на новій, мусульманській основі, бо сельджуки ще з X ст. стали переходити в іслам. Але «золота доба» держави Сельджуків була недовго — в середині XIII ст. її завойовує орда онука Чингісхана — Хулагу-хана.

Туреччина стала незалежною республікою у 1922 після краху Османської імперії внаслідок Першої світової війни (див. Війна за незалежність Туреччини). Мустафа Кемаль Ататюрк, голова турецького уряду у 1923-1938, здійснив радикальні реформи у країні з метою її європеїзації та модернізації [13].

Перші вільні вибори в Туреччині були проведені в 1950; Аднан Мендерес став прем'єр-міністром, але був страчений після військового перевороту 1960.

У 1961 році армія передала владу новому парламенту, проте в 60-ті роки жодна партія не змогла домогтися домінування в парламентському полі, підсумком чого стало постійне створення правлячих коаліцій. Унаслідок глибоких відмінностей між партіями такі коаліції були вкрай нестабільні і постійно розпадалися, наслідком чого була сильна політична турбулентність.

До 1982, поки не була прийнята нова конституція, армія контролювала всі сфери державного життя, жорстоко придушуючи будь-яку політичну діяльність, що викликало міжнародну критику. У 1983, коли Тургут Озал став прем'єр-міністром, заборона на політичну діяльність була знята. Озал був обраний президентом у 1989, у тому ж році Туреччині було відмовлено в членстві в ЄС. Озал помер у 1993, його місце зайняв Сулейман Демірель. У 1991 Туреччина виступила на стороні коаліції ООН проти Іраку у війні в Перській затоці.

З 2000 по 2007 рік президентом був Ахмет Недждет Сезер, у 2007—2014 роках — Абдулла Гюль. На президентських виборах 2014 року переміг Реджеп Таїп Ердоган, 2018 року він знову був обраний Президентом на дострокових виборах в Туреччині [13].

Конфлікт із курдською меншістю є зараз однією із найважливіших проблем Туреччини.

1.2.2. Населення та його роль у розвитку рекреаційно-туристичного комплексу

За даними ООН, населення Туреччини До 2020 року оцінюється в 84339067 осіб в середині року. Населення Туреччини становить 1,08% від загальної чисельності населення світу. Туреччина займає 17-е місце в списку країн за чисельністю населення. Щільність населення в Туреччині становить 110 осіб на км² (284 чоловік на мілю²). Загальна площа земельної ділянки становить 769 630 км² (297 156 кв. міль). 75,7% населення складають міста (63803 445 чоловік в 2020 році). Середній вік в Туреччині 31.5 років [24].

На території сучасної Туреччини проживають араби, греки, лази, черкеси (під цим етнонімом маються на увазі Адигеї, кабардинці, інгуші, чеченці, осетини та інші народи Північного Кавказу), євреї та інші етнічні групи. Туреччина - багатонаціональна країна, на території якої проживає понад 25 національних меншин. За оціночними даними, їх чисельність становить 13-15 млн.люд. Найбільш численні курди (10-12 млн. люд.).

Статистичні дані щодо особливостей населення наведені в Додатку Г.

1.2.3. Туристичні об'єкти історико-культурного потенціалу

Значна кількість туристичних об'єктів знаходиться у найбільшому місті країни Стамбулі. Їх унікальність виявляється у поєднанні декількох культур. Християнські храми V-XIV ст., що не були зруйновані, перебудовані у мечеті. Таких храмів не менше десяти, серед яких виокремлюються собор святої Софії (532-536 рр. н. е.) та акведук Боздоган, збудований у Стамбулі (Константинополі) ще раніше (368 р. н. е.).

У місті є декілька фортець, багато мечетей, побудованих, починаючи з XV ст. Серед них виділяється третя головна святиня ісламського світу - мечеть Ейюн (XV ст.). Дуже популярна серед туристів Блакитна мечеть, або Ахмедіє (1609-1616 рр.), стіни якої вкриті плиткою дуже приємного блакитного відтінку, тому здається, що все приміщення наповнене неземним світлом. Крім того, біля мечеті височать аж 6 мінаретів. Найвеличніші мечеті Стамбула Айя-Софію і Блакитну (Ахмедіє) розділяє лише сквер.

Турки вважають найгарнішою мечеть Сулейманіє, яка збудована у 1550-1537 рр. Для українців це місце теж примітне. Тут знаходиться мавзолей султана Сулеймана та його дружини, знаменитої українки Роксолани.

Стамбул відомий численними палацами, літніми і приморськими павільйонами, скверами та парками. Особливо багато тут найрізноманітніших музеїв. Музеями стали, щоб примирити християн і мусульман, храми святої Софії та святої Ірини. Багато музеїв відображають турецьку історію, культуру і мистецтво. Серед них виокремлюються Будинок-музей Ататюрка, музеї Археологічний, Турецького та ісламського мистецтва, Живопису та скульптури, Образотворчих мистецтв, Турецької кераміки, Турецьких килимів тощо.

Значно менше пам'яток історії та архітектури у столиці, але й тут туристи знайдуть чимало цікавого. По-перше, велику притягальну силу має Старе місто, розташоване довкола середньовічної фортеці. Збереглися й історичні пам'ятки римської доби (храм Августа (II ст. до н. е.)), руїни

римських терм, колона Юліана (IV ст. н. е.). У місті багато середньовічних мечетей, а також музеїв. Найбільшою популярністю користуються мавзолей і музей Ататюрка, Етнографічний музей тощо.

Туреччина, країна багаті історії, сповнена місцями, що представляють величезний інтерес для туристів. Оскільки все перерахувати просто неможливо, назвемо найпопулярніші: Стамбул - древнє славне місто, великий порт, економічне і промислове "серце" країни, єдиний в світі місто, розташоване на двох материках. Місто засноване близько 660 р до н.е. як Візантій, з 330 р н.е. називався Константинополем, а в 1453 році був захоплений турками і перейменований в Стамбул. Від візантійського періоду збереглися залишки імператорських палаців, акведук Валента, руїни могутніх міських стін, підземні цистерни і культові споруди, більшість з яких перероблено в мечеті.

Серед визначних пам'яток міста варто згадати такі:

Собор Св. Софії (Айя-Софія), де, за переказами, посланці російського князя Володимира Красне Сонечко знайомилися з християнською вірою, найбільший християнський храм свого часу. У 1453 році Святу Софію шляхом простої прибудови мінаретів перетворили на мечеть, практично всі чудові мозаїки собору були замазані. До визначних пам'яток собору відносяться покрита міддю "плаче колона" (говорять, що якщо покласти руку в її отвір і загадати бажання, воно обов'язково збудеться), а також "холодне вікно", від якого навіть в самий жаркий день віє прохолодний вітерець.

Блакитна мечеть (Султанахмет) - кафедральна мечеть Стамбула, єдина в світі мечеть з 6 мінаретами.

Топкапи - султанський палац, комплекс житлових і адміністративних будівель. Особливим інтересом туристів користується експозиція султанської скарбниці, де представлені трони, особисті речі і колекція парадних убрань султанів, прикрашене дорогоцінним камінням зброю, а також вставлена в срібло муміфікована людська рука (стверджується, що це рука самого пророка Мухаммеда).

Міст через Босфор, що з'єднує європейський і азійський береги Туреччини, це четвертий міст в світі по довжині. На березі Босфору височить Єгипетський обеліск (Дікіліташ), зведений ще фараоном Тутмосом Третім.

Великий стамбульський базар (Капали Чарши) - найбільший ринок в світі, 200 тисяч м² його площі займають близько 5 тисяч магазинів і крамниць, в яких можна купити буквально все.

Румелі Хисар - фортеця XV століття на березі Босфору, споруджена турками для блокування обложеного міста.

Археологічний музей, який представляє багатющу колекцію стародавніх східних та античних експонатів. Мертве море - красива бухта, в якій практично ніколи не буває хвиль.

Річка Даламан - історико-природний заповідник, місце проживання унікальних морських і річкових черепах, центр грязелікування.

Кекова - мальовнича бухта з наполовину затопленим містом візантійської епохи.

Сіде - римське місто, "піратська республіка" давнини.

Аспендос - римське місто, відоме чудово зберегшимся античним театром, використовуваним за призначенням і в наші дні.

Кушадаси - туристичне містечко на березі бухти, посеред якої на острові височіє середньовічна фортеця, що стала сьогодні одним великим рестораном.

Ефес - один з найзначніших міст античності, тут знаходиться храм Артеміди Ефеської, знамените "чудо світу".

Памуккале - унікальний історико-природний заповідник, який славиться гарячими цілющими джерелами, соляними обривами і кавернами.

Каппадокія - так в давнину називалася область навколо сучасного міста Стамбул, відома своїми фантастичними скельними пейзажами, що утворилися в результаті вулканічних і тектонічних процесів, підземними "містами", історія яких втрачається в глибокій старовині, а також десятками

скельних церков, створених першими християнськими громадами, переховуються в цих краях від переслідувань.

Ізмір, батьківщина Гомера. Серед сучасних пам'яток міста Парк культури (місце проведення знаменитих щорічних міжнародних ярмарків), лазні Діани і всесвітньо відомі термальні джерела "Балчова" (джерела Агамемнона), на базі яких створено великий бальнеологічний центр, що дозволяє поєднувати лікування з пляжним відпочинком і великою культурною програмою.

Дідім знаменитий своїм курортом Алтин кум (золоті піски) і храмом Аполлона (VIII-IV ст. До н.е.), одним з найбільш грандіозних пам'ятників античності, священним місцем древності. Руїни величної Трої, довгий час вважалася просто красивою легендою. Частково збереглися похила в'їзна естакада Трої, міський вал, стіна римського періоду, Акрополь, що служив одночасно для захисту міста і для охорони так званої цистерни (резервуара з запасами води, в даний час доступу до нього немає), храм Афіни.

У Туреччині багато історичних і природних пам'яток, про які не знають туристи. Розглянемо цікаві місця південної, східної, західної і центральної частини країни, куди варто відправитися.

На острові Кекова збереглися руїни стародавнього міста Доліхісте, частина яких навіки залишилася в морських глибинах. Подібно Атлантиді, місто пішло під воду в результаті тектонічних рухів, змусивши бігти людей з цього райського куточка.

Голубина долина. Назву долина отримала завдяки тому, що на її теренах розкинулося багато скель, в яких колись вирізали голубники. Ландшафт нагадує сюжети з казок, фантастичних фільмів. Тут величезна кількість рукотворних і нерукотворних тунелів.

Озеро Ванрозташувалося на самому сході країни, всього в декількох кілометрах знаходиться іранський кордон. Це озеро - справжня хімічна лабораторія, тут лікують артрити і ревматизм, так як вода в озері солонна, а ще в ньому багато соди.

Музей під відкритим небом Гереме знаходиться в Каппадокії. Це цілий ансамбль з печерних ходів, будівель, релігійних об'єктів. Головним надбанням є скельні церкви, більшість з яких були вирізані в X-XI століттях, а також жіночий монастир.

Палац Ісхак Паша розташований на високогірному плато з глибокими обривами по периметру. У ньому налічується 336 кімнат, будували його цілих 99 років. Це стало останнім масштабним будівництвом "епохи тюльпанів" - розквіту культури і мистецтв в Османській імперії.

Центр міста Мардін не зовсім типова для Туреччини архітектура, так як корінне населення цього краю - ассирійці, а тепер проживає багато курдів. У дев'яностих місто було закрите для туристів, зараз це дуже перспективний напрямок.

Туристам Памуккале відомий в першу чергу своїми геотермальними джерелами і басейнами-терасами. Крім того, в Памуккале можна знайти досить багато стародавніх споруд часів Римської імперії, адже колись тут було античне місто Іераполіс. Дуже добре зберігся римський амфітеатр.

Візитною карткою міста Ефеса є побудована в 117 році н. е. бібліотека Цельсія, яка була також гробницею Тіберія Юлія Цельса. У стародавні часи вона була третьою за величиною бібліотекою світу. У місті було побудовано безліч релігійних об'єктів, найвідоміші - це храм Артеміди, Адріана і Доміціана. Також тут є стадіон, фонтани, катакомби, каплиці, культові місця та т.д.

Айя-Софія в Стамбулі спочатку була побудована як християнський храм, але за часів сельджуків була перероблена в мечеть. Цей об'єкт внесений до списку ЮНЕСКО.

Мавзолей Ататюрка в Анкарі побудований для вшанування пам'яті однієї людини - Мустафи Ататюрка. Завдяки йому ця країна стала європеїзованою і прогресивною.

РОЗДІЛ 2. РОЗВИТОК РЕКРАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ ТУРЕЧЧИНИ

2.1. Історія розвитку рекреаційно-туристичного комплексу Туреччини

Як зазначає О.І. Іщенко, що туристична політика Туреччини спрямована на її зростання, нівелювання сезонності. Зокрема, Стратегією розвитку туризму Туреччини до 2023 року визначено ціль збільшити витрати середнього туриста з 740 дол. (2011 р.) до 1350 дол. (2023 р.); з цією метою вже сьогодні проводиться активний ребрендинг Туреччини на світовому туристичному ринку, серед заходів якого – поступовий відхід від системи обслуговування «all inclusive» [10].

Після введення безвізового режиму між Україною та Туреччиною у серпні 2012 року туристичні потоки у обох напрямках досягли максимальних показників. Стратегічний рівень партнерства урядів України та Туреччини, а також візити уповноважених представників держав спонукали українських та турецьких громадян зацікавитися культурою одне одного. Ця ситуація позитивно вплинула й на кількість регулярних авіарейсів між країнами.

За інформацією офісу питань культури та інформації посольства Туреччини в Україні, з посиланням на дані губернаторства Анталія, за останні кілька років, туристичний потік з України в Анталію в січні-червні 2016 року зріс на 81% порівняно з аналогічним періодом 2015. Так, Україна посіла шосте місце в рейтингу країн, чиї громадяни перетнули кордон Турецької Республіки [45].

Потік українських туристів до Туреччини досяг рекордного показника в більш ніж 1,2 млн чоловік за 10 місяців 2017 року. У період січень-жовтень Туреччину відвідали 1 212 644 українців, що на 23,39% більше порівняно з аналогічним періодом 2016 року [38].

Найбільшою популярністю серед жителів України користуються курорти провінції Мугла (Бодрум, Даламан, Фетхіє і Мармарис), а також Анталія і Стамбул.

За вісім місяців 2018 року Анталію відвідали 3,367 мільйона туристів з Росії, 1,441 мільйона – з Німеччини, 538 тисяч – з України, 440 тисяч – з Великої Британії, 289 тисяч – з Нідерландів. Крім того, 287 тисяч туристів прибули до Анталії з Польщі, 192 тисячі – з Казахстану, 153 тисячі – з Румунії, 144 тисячі – з Бельгії, 135 тисяч – з Данії [47].

У 2019 році турецьку Анталію вже відвідало 3,870,211 туристів, що на 18% вище минулорічних показників. Про це заявив губернатор Анталії-Мюнір Каралоглу.

Згідно з дослідженнями Всесвітньої ради подорожей та туризму, очікується ріст показників прямого внеску туризму в ВВП Туреччини до 2021 року до 74.9 млн. лір, що становитиме приблизно 3.5% від загального показника ВВП [38].

Таким чином, Туреччина досягла вражаючих результатів у сфері туризму і не збирається зупинятися на досягнутому. При цьому повинно оберігатися навколишнє середовище та пам'ятники історії і культури. Також серед навколишнє середовище та пам'ятники історії і культури. Також серед позначених цілей виділяється поліпшення якості підготовки працюючих у сфері туризму, розвиток нових та перспективних видів туризму в кожному економічному регіоні.

У перспективах для розвитку зв'язків між туристичними об'єктами в Туреччині виокремлюють так звані коридори розвитку туризму:

- 1) зимовий коридор, створений для розвитку зимового туризму;
- 2) культурний коридор на європейській частині Мармурового моря, створений для стійкого суспільного розвитку, збереження культурної спадщини й налагодження міжкультурного діалогу.

Серед альтернативних видів туризму основний акцент роблять на розвиток ділового, медичного, спортивного туризму. Крім цього, в Туреччині

розвивають: дайвінг, рафтинг, риболовлю, джип-сафарі, яхтинг, польоти на повітряній кулі (Каппадокія), гірськолижний спорт та інші напрями. Туристи з різних країн світу відвідують Туреччину для заняття альпінізмом і походів у гори: Арарат, Бейдаглари, Ерджиєс, Болкар, Аладаглар, Лазистанський хребет, Марджан-даглари, Сіпан.

Туреччина представляє важливий туристичний напрям світу для в'їзного туризму, що стрімко йде вгору. Державна туристична політика спрямована на подальший розвиток як традиційних, так і нових видів туризму в країні, реалізацію планів, розроблених на довгострокову перспективу, збереження природних та історико-культурних туристичних об'єктів, залучення уваги іноземних туристів з пізнавальними, лікувально-оздоровчими, екскурсійними та іншими цілями, всебічну підтримку й стимулювання розвитку підприємницької активності у сфері туризму, перетворення його в потужний сектор економіки країни й підвищення конкурентоспроможності Туреччини на світовому туристичному ринку [49].

Досвід розвитку в'їзного туризму в Туреччині є корисним для України щодо залучення потоків іноземних туристів, розбудови туристичної інфраструктури, розвитку сфери послуг і інше.

2.2. Види рекреаційно-туристичних послуг регіону

Туреччина відома різноманітністю курортів для відпочинку й розваг, однак домінують за туристськими прибуттями з майже 80 % іноземних туристів два напрями – Стамбул та Анталія, незважаючи на активні зусилля з диверсифікованості туризму з погляду географії та змісту турів [46]. Для розвитку зв'язків між туристичними об'єктами в Туреччині виокремлюють так звані коридори розвитку туризму:

- 1) маслиновий коридор, який розвиватимуть як регіон оздоровчого туризму з наявністю численних видів рослин;
- 2) зимовий коридор, створений для розвитку зимового туризму;

- 3) релігійний коридор для розвитку релігійного туризму;
- 4) шовковий шлях, розташований на історичному місці «Шовкового шляху», розроблений для розвитку екотуризму, а також зимової туристичної інфраструктури регіону;
- 5) коридор Чорного моря, спрямований на розвиток внутрішнього туризму, маршрут якого з'єднуватиме прибережні міста країни;
- 6) плато коридору, що включає пейзажі та прибережну культуру;
- 7) культурний коридор на європейській частині Мармурового моря, створений для стійкого суспільного розвитку, збереження культурної спадщини й налагодження міжкультурного діалогу [15, с. 18].

Значну увагу в Туреччині приділяють диверсифікованості туристичних послуг і цілорічному використанню наявних ресурсів. Із цією метою розвивають центри на території Зимового туристичного коридору (Ерзинджан, Ерзурум, Агри, Карс і Ардахан) та областей. Вже створено 25 зимових туристичних центрів (з 48-ми потенційних) [43].

Серед альтернативних видів туризму основний акцент роблять на розвиток ділового, медичного, спортивного туризму. У Туреччині налічують 37 лікарень із акредитацією JCI. За цим показником Туреччина посідає друге місце у світі після США, а вартість лікування значно нижча, ніж в основних конкурентів у цій сфері – Індії й Таїланду [23]. Усі клініки оснащені високотехнологічним обладнанням. Багато хто з них надає медичні послуги з лікування онкологічних захворювань, серцево-судинної хірургії, ортопедії, нейрохірургії, офтальмології, дитячої хірургії, пластичної хірургії та стоматології. Такі компанії, як «Medical Park» і «Anadolu Hızir Acil», акцентують увагу на якості послуг. Широка мережа філій дає змогу фахівцям ефективно враховувати запити турецьких і закордонних пацієнтів.

Анатолійське узбережжя має гарну тренувальну базу для футбольних команд, де щорічно з листопада до березня проводять футбольні збори професійних футбольних клубів Білорусії, Росії, України, країн Прибалтики, Австрії, Нідерландів і Німеччини.

Туристи з різних країн світу відвідують Туреччину для заняття альпінізмом і походів у гори: Арарат, Бейдаглари, Ерджиес, Болкар, Аладаглар, Лазистанський хребет, Марджан-даглари, Сіпан.

Новим видом туризму в Туреччині, що швидко розвивається, є спостереження за природою, у тім числі за птахами, загальна чисельність яких дорівнює кількості видів птахів, наявних у всій Європі. Перспективним напрямом може бути ботанічний і мисливський туризм.

Важливий потенціал для диверсифікованості туризму також представляють наявні на території Туреччини й відкриті для туризму печери (їх понад 30). Також є печери, в які можна заходити тільки в супроводі екскурсовода. Найдовша печера Туреччини – це Пинаргезу (15 км), а найглибша – Пейнирлікену в Мерсіні (глибина 1 429 м). У природних національних парках країни є можливості для активного відпочинку та знайомства з історичними пам'ятниками.

Туреччина пропонує іноземним туристам широкий спектр різних послуг – пляжно-курортний та екскурсійний відпочинок, культурно-пізнавальний, розважальний та лікувально-оздоровчий туризм, релігійний туризм, програми для дитячого відпочинку, спортивний та екстремальний туризм, shop-тури.

Туреччина намагається всіляко диверсифікувати свою рекреаційно-туристичну галузь, не обмежуючись лише пляжами та пізнавальним туризмом і намагаючись хоча б трохи позбутися яскраво вираженої сезонності в обслуговуванні туристів. Із цією метою починають упроваджуватися проекти розвитку лікувального і зимового видів туризму.

В Туреччині особливо перспективні кліматолікування, грязелікування тощо. Але в країні починають освоювати ще один вид туризму, який можна назвати клінічним. Справа у тому, що в США і країнах Західної Європи лікування є надзвичайно дорогим. В Туреччині за доволі високого фахового рівня лікарів і сучасного обладнання діють порівняно низькі ціни на стоматологічні послуги, операції на серці й операції з видалення пухлин,

штучне запліднення, операції з пластичної хірургії тощо. Постійно зростає кількість іноземних туристів у клініках країни, особливо у відділеннях кардіології, ортопедії та загальної хірургії.

Популярний у Туреччині також оздоровчий відпочинок, зокрема термальні курорти: Едреміт, Ялова (неподалік Стамбула), Афйон, Памуккале (Денізлі). Ще одним традиційним місцем відпочинку турків є Північний Кіпр. Досить популярний в Туреччині медичний туризм. У 2019 році 250 тисяч іноземних туристів із 107 країн світу відвідали турецькі клініки в лікувальних цілях та з метою отримання косметологічних послуг. Це, переважно, туристи з Німеччини, Росії, Азербайджану, Нідерландів, Іраку, Франції, України, Бельгії, Казахстану, Румунії, Лівії, Грузії та Великобританії. Країна вивчає досвід Японії та Індії щодо розвитку чайного туризму, адже це єдина європейська країна, де його вирощують у промислових масштабах. Туреччина планує також активізувати продаж комбінованих турів, які будуть включати екскурсії по місту Стамбул (3-4 дні) та відпочинок на морі (3-4 дні).

2.3. Матеріально-технічна база рекреаційно-туристичного комплексу

Країна славиться прекрасно розвиненою та сучасною готельною базою (44,6% готелів від загальної кількості "молодші" 10 років), сертифікованою Міністерством культури та туризму за європейською системою стандартів. У першу чергу це стосується головних міст (Стамбул, Анкара, Ізмір) та найвідоміших курортів (Анталья, Аланія, Кушадаси, Бодрум). Так, у Туреччині представлені майже всі готельні ланцюги з світовим ім'ям. Це такі готелі як Hilton, Rixos, Magic Life, Papillon Hotels, Robinson, Majesty hotels & resorts. За даними туристичних агентств TUI і Thomas Cook, 31 готель від загальної кількості розташованих у Туреччині належить до ста найкращих готелів світу. Тільки на анталійському узбережжі було побудовано 382

готелі, 256 з яких 5-ти зіркові. Кількість ліжко-місць у готелях Туреччини з 1980 року зросла з 82 до 945 тисяч (2012 р.). Однією з найбільш розповсюджених і виключно турецьких послуг, яка пропонується туристам під час перебування у готелі, є турецька лазня, або хамам. У 86% готелів країни функціонує система "все включене", яка є вирішальним чинником, що впливає на популярність та масовість пляжного туризму Туреччини.

Останнім часом у Туреччині стають популярними готелі для мусульман, або халяльні готелі [48]. Сьогодні їх близько 50, де ціна за добу перебування становить від 25 до 220 євро на одну особу. Готелі пропонують своїм відвідувачам окремі басейни і пляжі для жінок та чоловіків, халяльні продукти харчування та безалкогольні напої. Цікаво, що багато жінок віддають перевагу таким готелям не через релігійну приналежність, а з міркувань безпеки. Найбільш частими відвідувачами таких готелів є самі турки. Друга, за величиною, група мусульман – арабські туристи, а третя – російські мусульмани.

У районі Белек (Анталья) є такі ексклюзивні готелі як Титанік (у вигляді корабля), Венеція (копія італійської Венеції у мініатюрі), Kremlin Palace (побудований у вигляді Червоної площі російської столиці) та інші. Разом з цим, у найкращих готелях Анталійського узбережжя з ультрасучасною технологією, спеціально для кожного клієнта підготовлені чудові програми оздоровлення та омолодження всього організму, такі як: SPA, бальнеотерапія, програма зниження ваги і антистрес, грязева та фізіотерапії. Звісно такі готелі коштують не дешево.

Розкішний готель Grand Tarabya Hotel у Стамбулі отримав від американської академії Гостинності одну з найпрестижніших міжнародних нагород у галузі туризму класу люкс – Five Star Diamond Award. Ця нагорода дозволяє Grand Tarabya Hotel стати повноправним членом цієї академії.

Але в Туреччині є не тільки розкішні 5-ти зіркові готелі, а й готелі нижчого рівня, а також пансіонати та готелі сімейного типу, які коштують не дорого, проте є досить затишними та комфортними.

Вишукана турецька кухня бере початок у султанських палацах Османської імперії, де створювали свої рецепти кулінари найвищого класу. Але турецький стіл немислимий і без споконвічних селянських блюх Анатолії. Ресторани тут бувають на будь-який смак і гаманець. Поїсти можна як в найбільш елегантних ресторанах (dining clubs), так і в надзвичайно простих їдальнях. У перших ціни іноді вище "розумних", а в останніх – часто нижче. Ресторанні заклади зазвичай просторі, приємно обставлені і часто спеціалізуються або на м'ясі, або на рибі. Турки вважають, що дуже важливою є обстановка, в якій з'їдається кожна страва. Так, рибу слід їсти за столиком, біля води, а кебабом та іншими м'ясними стравами зазвичай насолоджуються разом з видом на сільську місцевість.

Вперше кафе на відкритому повітрі з'явилися саме в Османській Туреччині, а в Європу цю ідею привіз австрійський посол при османському дворі, якому надзвичайно сподобалися відкриті кафе на берегах Босфору.

Що ж стосується музейної інфраструктури, то згідно з інформацією, наданою Міністерством культури і туризму Туреччини, кількість відвідувачів музеїв зростає паралельно з появою нових музеїв, як державних так і приватних. У країні нараховується понад 173 музеї, зокрема 42 знаходиться у Стамбулі, 34 в Анкарі та 11 в Ізмірі. У 2012 році музеї Туреччини відвідало понад 6,8 млн. чоловік. Найбільш відвідуваними були музеї Стамбула. За інформацією столичної мерії, рекордсменом 2012 року став музей Цистерна Йеребатан, який прийняв понад 1,8 млн. відвідувачів [33].

2.2. Транспортна мережа як складник інфраструктури рекреаційно-туристичного комплексу

Найбільше туристів прибуває до Туреччини повітряним (71,1%), автомобільним (21,2%) та морським (7,3%) транспортом.

Туреччина має добре розвинену структуру туристичної інфраструктури. У транспортній системі домінуючим є автомобільний транспорт, на який припадає 90 %

пасажиropеревезень та 70 % внутрішнього товарообороту. Загальна протяжність автомобільних шляхів 352 тис. км., з них 313,1 тис. км – з твердим покриттям (включаючи 2010 км швидкісних автомагістралей). Найпопулярнішим видом транспорту в Туреччині є автобус та долмуш (мінібус). Більшість автобусів сучасні, чисті, оснащені кондиціонерами, біотуалетами.

У країні також представлені основні світові компанії з оренди автомобілів. Загальна протяжність залізниць 8,7 тис. км (23 місце в світі), з них лише 2,1 тис. км електрифіковані.

Турецькі залізниці переважно одноколіїні. Подорожувати між Анкарою, Стамбулом та Ізміром зручно залізничним транспортом. Потяги більш комфортабельні і не набагато дорожчі від автобусів.

Також до Стамбула можна добратися морським шляхом (теплоходом), але цей вид транспорту досить дорогий та повільний, тому масово не використовується. Туреччина має пряме поромне сполучення з Україною: Одеса – Стамбул, Одеса – Елїндже, Севастополь – Стамбул та Євпаторія – Стамбул.

Приморське розташування Туреччини зумовлює розвиток морського транспорту. Компанія Турецькі морські лінії здійснює поромні рейси вздовж берегів Мармурового, Егейського та Середземного морів за маршрутом Стамбул-Ізмір, Кушадаси-Мармаріс-Фетхіє-Анталья-Аланія. З кінця травня до вересня компанія виконує рейси вздовж берегів Чорного моря з Стамбула до Трабзона (30-85 дол.). Крім того компанія організовує паромну переправу з турецьких портових міст на грецькі острови Лесбос, Хаос, Самос, Родос, Кіпр. У Стамбулі добре розвинена система водних перевезень (швидкісні та комфортабельні катамарани).

Через Туреччину проходять важливі міжнародні авіалінії до Європи, країн Азії та Північної Африки. Внутрішнє повітряне сполучення переважно здійснюють авіакомпанії Turk Hava Yollari і Turk Hava Tasimaciligi.

Авіакомпанія Sun Express взяла на себе більшу частину закордонних перельотів. Авіакомпанія Turkish Airlines виступає флагманом повітряного сполучення країни. На території Туреччини функціонує 99 аеропортів. Аеропортами міжнародного значення є Ессенбога (Анкара), імені Ататюрка та імені Сабіха Гекчен (Стамбул), імені Аднана Мендереса (Ізмір)

Найбільшим попитом користуються наступні туристичні центри: Анталія (30,3% прибулих туристів), Стамбул (27%), Мугла (11,8%), Ізмір (3,9%).

Якщо турки хочуть відпочити на пляжі, то вони це роблять вдома (28% відпочиваючих), віддаючи перевагу Егейському морю – Бодрум, Чешме, Алачати. Але ці курорти розраховані на заможних клієнтів, що люблять розваги, вечірні заходи, а також повний спектр послуг готелів. За кордон на морські курорти їде вкрай мало народу (1,7 %). На Егейському узбережжі є курортні містечка та острови, де турки люблять купувати дачі, або зупинятися в невеликих готелях. В Анталії вони відпочивають переважно взимку, оскільки на Анатолійському плоскогір'ї в цю пору року холодно. На відміну від іноземців, турки рідко вибирають "все включено".

Серед туристичних маршрутів Туреччини найбільшою увагою користуються маршрути античними містами Дебре – Міра – Кекова, маршрут слідами Ноєва Ковчега: гори Агри (Арарат) – Ігдир – Догубаязид – озеро Ван; маршрут "Колиска святих" містами Хатай – Антакья – Чевлік – Тарсус – Сіліфке.

2.5. Розробка тематичного туру історико-культурними об'єктами країни.

Нами було розроблено екскурсійний тур по Туреччині, якій триває 6 днів. Абсолютно весь час групу супроводжує російськомовний гід-екскурсовод. Кожен день достатньо екскурсій та вільного часу для самовивчення тих чи інших місцевостей.

Основні характеристики туру:

Маршрут туру: Стамбул - Бурса – Памуккале – Каппадокія – Анкара – Стамбул.

Вид туру – круговий, груповий, автомобільний

Термін туру – 6 днів

Число туристів в групі – 40 чоловік

Початок туру – 16.09.2020 о 10:00

Кінець туру – 21.09.2020 о 17:00

Вартість туру – 8400 грн.

Таблиця 2.1

Програма обслуговування туристів за туристичним маршрутом

Об'єкти екскурсії, способи пересування, час прибуття до пункту та відбуття з нього	Заплановані туристські послуги
Перший день: виїзд з м. Стамбул	
<p>1. Зустріч у м. Стамбул в центрі міста о 10:00.</p> <p>2. Собор Святої Софії (11:00 - 12:00).</p> <p>3. Палац Топкапи (13:00 - 14:00).</p> <p>4. Площа Султанахмет (14:30 - 16:00).</p> <p>5. Босфор (17:00 – 20:00).</p>	<p>1. Зустріч комфортабельним автобусом і гідом.</p> <p>2. Відвідування Собору Святої Софії. Собор Святої Софії датується 532-537 рр. У минулому православний собор, який будувався у м. Константинополь. Є частиною спадку ЮНЕСКО.</p> <p>3. Палац Топкапи. Це головний палац Османської імперії до 19 століття. Нині палац є найвідомішим музеєм світу.</p> <p>4. Площа Султанахмет. Прогулянка по площі Султанахмет. Вільний час. Обід.</p>

	<p>5. Прогулянка по Босфору.</p> <p>Цей пролив ділить місто на азійську частину та європейську. Вартість прогулянки + 10 євро з людини.</p> <p>На борту вас чекає традиційні танці, вечеря і безлімітні напої.</p>
<p>День другий: приїзд до Бурси</p>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Приїзд до Бурси о 10:00. 2. Знайомство із історією міста. 3. Мечеть Улу-Джамі (13:00 – 14:00). 4. Обід та огляд Шовкового Базару. (14:30 – 16:00). 5. Вечеря і виїзд до Памуккале 17:00. 6. Приїзд до Памуккале близько 23:00 і пізніше заселення. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зустріч із гідом. 2. Бурса - це перша столиця османської імперії. 3. Улу – Джамі є перша багатокупольна будівля Османської імперії (20 куполів). 4. Шовковий шлях – караванна дорога, що поєднала Азію із Середземномор'єм. 5. Вечеря. 6. Заселення в готель Памуккале.
<p>День третій: Памуккале. Ієраполіс.</p>	
<p>1. Сніданок та Ієраполіс</p>	<p>1. Екскурсія Ієраполісом.</p>

<p>(10:00 – 13:00). 2. Бавовняний замок. Памуккале. (14:30 – 16:00). 3. Басейн Клеопатри. 4. Вечеря та виїзд до Каппадокії о 18:00.</p>	<p>Після сніданку ми вирушимо до руїн античного міста Іераполіс, що розташований на вапнякових терасах. Там відвідаємо руїни храму Аполлона, які датуються 3 ст н.е.</p> <p>2.Бавовняний замок. Памуккале - з тур. Мови перекладається як бавовняний замок. Це природно-історичний заповідник, на якому знаходяться тераси і стіни з кристалічних щарів кальцію.</p> <p>3.Басейн Клеопатри. За додаткову плату 10 євро Ви зможете прийняти ванну , де температура навіть взимку не падає нижче, ніж 36С. Навколо басейну стоять античні колони тощо.</p> <p>4. Виїзд до Каппадокії.</p>
<p>Четвертий день : Долина мрій - Каппадокія</p>	
<p>1.Прибуття до Каппадокії опівночі. 2. Знайомство із місцевістю. (10:00-11:00) 3. Експерсії повітряними кулями. 4. Обід та м. Саратли. (14:00-16:00) 5. Вечеря.</p>	<p>1.Заселення до готелю. 2. Сніданок. Каппадокія – це полупустинний регіон в центр. частині Туреччини. Регіон славиться печерами, які були зроблені у Бронзовому віці печерними людьми.</p> <p>3. Політ на кулі. Годинний політ дозволить побачити недоступні під час пішої прогулянки краєвиди та долини. За додаткову плату (на світанку 250 євро, а вартість панорамної кулі лише 15 євро).</p> <p>4.Обід. Експерсія підземним містом Саратли. Саратли – древнє, підземне та загадкове місце. Тут можна уявити як жили</p>

	давні цивілізації. 5. Вечеря.
П'ятий день : Анкара – столиця Туреччини.	
<p>1.Виїзд з Каппадокії та прибуття в Анкару. (11:00)</p> <p>2.Музей Ататюрка. (13:00-14:00)</p> <p>3.Обід та Мечеть Коджатепе. (14:30-17:00)</p> <p>4. Вільний час та вечеря.</p>	<p>1. Анкара. Заселення в готель. Сніданок.</p> <p>2.Музей Ататюрка(Мавзолей) У цьому мавзолеї покоїться засновник та перший президент Турецької республіки - Мустафа Кемаль Ататюрк. Тут знаходяться унікальні речі, які були власністю президента(колекція автомобілів, на яких він їздив, дошка з нотатками тощо).</p> <p>3. Обід. Мечеть Коджатепе. Найкрупніша мечеть і є однією з головних принад Анкари. Знаходиться в центрі міста.</p> <p>4.Прогулянки вечірньою столицею країни. Вечеря.</p>
Шостий день : Повернення до Стамбулу.	
<p>1.Сніданок та виселення з готелю. Трансфер до Стамбулу. (10:00 – 17:00)</p>	<p>1. Сніданок. Виселення. Трансфер до Стамбулу.</p>

ВИСНОВКИ

На основі опрацювання ряду наукових і науково-популярних джерел інформації в процесі роботи було досліджено рекреаційно-туристичні ресурси Туреччини. Отже, можна зробити наступні висновки:

1. Туреччина країна, яка багата природними ресурсами, включають національні парки, природні парки і заповідники. Кліматичні умови, велика протяжність узбережжя моря, безліч пляжів, густа річкова мережа, водосховища і мальовничі пейзажі відомих курортів з мінеральною водою, сприятливі для туризму і проведення дозвілля сприяють розвитку туристично-рекреаційного комплексу країни.

2. У Туреччині є курорти на будь-який смак, що сприяє розвитку туристично-рекреаційного комплексу Туреччини. Система розміщення в країні представлена безліччю готельних мереж і окремих готелів. Є багато типів готелів. В країні існує кілька типів готелів, розвинута інфраструктура туристично-рекреаційного комплексу. Вартість готельних послуг залежить від зірковості готелю, категорії номера, системи харчування та інших додаткових послуг.

3. У країні створено всі умови для подальшого розвитку туристично-розважального комплексу. Тільки політичні хвилювання, супроводжувані терористичними актами і часті руйнівні землетруси на узбережжі, можуть перешкоджати цьому. Туреччина намагається різними способами диверсифікувати свою індустрію розваг і туризму, не тільки обмежуючись пляжним і освітнім туризмом, але також намагаючись хоча б трохи усунути явну сезонність індустрії туристичних послуг.

4. Туреччина багата на історико-культурні та природні туристичні ресурси, має багато позитивних передумов і перспектив збільшення туристичних потоків. Окрім історико-культурних пам'яток, країна багата на пам'ятки архітектури, музеї і має значний етнографічний потенціал, що сприяє розвитку туристичної індустрії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андерсон П. Після Кемаля: від Кемаля до Озала // Спільне — 08.08.2013.
2. Ашугатоян С.Г. Стратегія диверсифікації як спосіб вирішення проблем туристичної індустрії Туреччини. Вісник Національної академії туризму. 2017. Вип 4 (44). С. 44-55.
3. Бейдик О.О. Рекреаційна географія : навч.-метод, комплекс дисципліни / О.О. Бейдик. — К.: Обрії, 2007. — 96 с.
4. Всемирный экономический форум: рейтинг стран мира по уровню конкурентоспособности сектора путешествий и туризма 2013 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gtmarket.ru/news/2013>.
5. Дахно І. І. Економічна географія зарубіжних країн : навчальний посібник. — К. : Центр учбової літератури, 2014. — 319 с.
6. Дубович І.А. Країнознавчий словник-довідник / І.А. Дубович. – К.: Знання, 2008. – 839 с.
7. Енциклопедія країн світу. – К.: Науково-виробниче об'єднання “Економіка”. – 2004. – 325с.
8. Єремія Г. Особливості розвитку туризму в Туреччині / Г. Єремія // Вісник Львівського університету. Серія географічна. 2013. Випуск 43. Частина 2.
9. Загальні відомості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org>
10. Іщенко О.І. Напрями удосконалення організації туристичної діяльності (на прикладі досвіду Туреччини) Географія і туризм. / О. І. Іщенко // Географія та туризм. - 2014. - Вип. 28
- 11.Карти Туреччини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://legacy.lib.utexas.edu/maps/turkey.html>
- 12.Клімат та погода Туреччини. Режим доступу: <https://pogoda33.ua/%D0%9A%D0%BB%D1%96%D0%BC%D0%B0%D1%82->

[%D0%A2%D1%83%D1%80%D0%B5%D1%87%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B8](#)

13. Крижанівський О.П. Історія Стародавнього Сходу. Київ. «Либідь». 2002. - 592с. с.222-257.
14. Кулешова Г. О. Туристсько-рекреаційні ресурси світу: методичні вказівки для самостійної роботи студентів, що навчаються за спеціальністю «Економічна та соціальна географія». – Харків, 2012. – 60 с.
15. Лиев А. С. Основные направления государственной политики Турецкой республики в сфере туризма / А. С. Лиев // Экономика Крыма. – 2012. – 33 (40). – С. 14–18.
16. Любіцева О.О. Концептуальні засади географії Рекреації та туризму // Географія та туризм: Любіцева О.О., Мальський М. П., Зінько Ю. В. Наук. зб. - К.: Альтерпрес, 2011. - Віп.11. - С.3-13.
17. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг. - К.: Альтерпрес, 2002. - 436
18. Любіцева, О. О. Методика розробки турів [Текст] : навч. посіб. / О. О. Любіцева. – 2-е вид., перероб. та доп. – Київ : Альтерпрес, 2008. – 300 с.
19. Мальська М.П. та ін. Туристичне країнознавство. Європа Навч. посібник/ М. П. Мальська, М.З. Гамкало, О.Ю. Бордун. — К.: Центр учбової літератури, 2009. - 224 с.
20. Мармарис [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://blogvoyage.ru/unikalnye-dostoprimechatelnosti-turciiunesco>
21. Масляк П. О. Країнознавство: Підручник. – К.: Знання, 2007. – 292 с.
22. Масляк П.О. Рекреаційна географія: навч. посіб. / П.О. Масляк. - К.: Знання, 2008. - 343 с.
23. Медицинскому туризму Турции не хватает рекламы [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.tourvest.ru/news/3126.html>.
24. Населення Туреччини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.worldometers.info/world-population/turkey-population/>
25. Новий аеропорт Туреччини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// my-antalya.ru/news/1012](http://my-antalya.ru/news/1012)

- 26.Опис. Історія Стародавнього Сходу. О.П.Крижанівський Київ. «Либідь». 2002. -592с. с.222-257.
- 27.Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www2.unwto.org/content/why-tourism>
- 28.Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону: Монографія / За заг. ред. В.Г. Герасименко. Одеса: ОНЕУ, 2016. 262 с.
- 29.Памуккале [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pamukkale.net>
- 30.Потік українських туристів до Туреччини досяг рекордного показника. URL: <https://www.rbc.ua>
- 31.Природа Туреччини: тварини й рослини Малої Азії. URL: <https://ruslo.info/uk/priroda-uk/priroda-turechchini-tvarini-j-roslini-maloyi-aziyi/>.
- 32.Пуцентайло, П. Р. Економіка і організація туристично-готельного підприємництва: навч. посіб. / П. Р. Пуцентайло. – К. : Центр навч л-ри, 2007. – 344 с.
33. Самые посещаемые музеи Турции / Новости Турции [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://turknews.ru/turizm/414>
- 34.Смаль І.В. Туристичні ресурси світу/ І.В. Смаль. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tourlib.net/books_ukr/smal0.htm
- 35.Смирнов І.Г Міжнародний туристичний бізнес. Смирнов І.Г., Фоменко Н.В.: Навч.-метод. пос. – І.-Ф.: Галицька академія, 2009. – 154 с.
- 36.Смирнов І.Г. Бізнесові основи міжнародного туризму: Навчальний посібник В:Київський університет – Київ, 2007. – 112с.
- 37.Смирнов І.Г. Ресторанна логістика: міжнародний та український аспекти // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2009. - № 4 (45). – С. 4-18.
- 38.Терентьєва О.В. Регіональні особливості розвитку туристичної індустрії в Туреччині
- 39.Тимохина Т. Л. Организация приема и обслуживания туристов : учеб. пособие / Т. Л. Тимохина. – М. : ИНФРА-М, 2008. – 352 с.

40. Туреччина [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://dasha.ho.ua/index.php/turkey/6-pro-krainu>
41. Туреччина готується до нової хвилі розвитку готельної індустрії. // Готельний і ресторанний бізнес.– К., 2010 – №1, 2010 – С. 30-33.
42. Туреччина. Загальна характеристика. Рельєф Туреччини. URL:
https://geoknigi.com/view_country.php?id=40.
43. Туризм Турції [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
<http://saglikturizmi.gov.tr/ru/82-.html>.
44. Туристична стратегія розвитку Туреччини до 2023 року / Міністерство культури і туризму Туреччини. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.kultur.gov.tr/genel/text/eng/TST2023.pdf>.
45. Туристичний потік з України в Анталію зріс на 81%. URL:
<https://www.epravda.com.ua>
46. Турція планує наращувати доходи від туризму [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.resort-property.ru/Turkey/News/179>.
47. Українці – серед туристичних лідерів Анталії/ URL:
<https://www.ukrinform.ua>
48. Халльные отели Турции процветают / Новости Турции [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://turknews.ru/turizm/1188>.
49. Юрченко С. Туреччина як напрям виїзного туризму: сучасні реалії та перспективи розвитку / С. Юрченко, О. Юрченко // Вісник Львівського університету. Серія : Міжнародні відносини. – 2014. – Вип. 34. – С. 178-186.
50. Abramowitz Morton. The Complexities of American Policymaking on Turkey. // Insight Turkey, Vol. 2, No. 4. – 2000. – October–December. Pp. 3–35.
51. World Heritage List [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://whc.unesco.org>

ДОДАТКИ

Додаток А

Погода в містах та курортах Туреччини по місяцям

Анкара

	Січ	Лют	Бер	Кві	Тра	Чер	Лип	Сер	Вер	Жов	Лис	Гру
Середній максимум, °C	4	7	12	17	22	27	30	30	26	20	13	7
Середній мінімум, °C	-3	-2	1	6	10	13	16	16	12	7	2	-1

Адана

	Січ	Лют	Бер	Кві	Тра	Чер	Лип	Сер	Вер	Жов	Лис	Гру
Середній максимум, °C	15	16	20	24	28	32	34	35	33	29	22	17
Середній мінімум, °C	6	6	9	12	16	20	23	24	20	16	11	7

Аланія

	Січ	Лют	Бер	Кві	Тра	Чер	Лип	Сер	Вер	Жов	Лис	Гру
Середній максимум, °C	16	16	18	21	25	29	32	32	30	27	22	18
Середній мінімум, °C	9	9	10	13	17	21	23	24	21	17	13	10

Анталья

	Січ	Лют	Бер	Кві	Тра	Чер	Лип	Сер	Вер	Жов	Лис	Гру
Середній максимум, °C	15	16	18	21	26	31	34	34	31	27	21	17
Середній мінімум, °C	6	6	8	11	15	20	23	23	19	15	11	8

Бодрум

	Січ	Лют	Бер	Кві	Тра	Чер	Лип	Сер	Вер	Жов	Лис	Гру
Середній максимум, °C	15	15	18	21	26	31	34	34	30	26	20	17
Середній мінімум, °C	8	8	10	13	17	21	23	23	20	17	13	10

Ізмір

	Січ	Лют	Бер	Кві	Тра	Чер	Лип	Сер	Вер	Жов	Лис	Гру
Середній максимум, °C	13	14	16	21	26	31	33	33	29	23	18	14
Середній мінімум, °C	6	6	8	11	16	20	23	23	19	15	11	8
Дощі, мм	124	102	75	47	31	9	2	2	15	45	95	143

Продовження Додатку А

Кемер

	Січ	Лют	Бер	Кві	Тра	Чер	Лип	Сер	Вер	Жов	Лис	Гру
Середній максимум, °С	14	15	19	23	28	33	35	36	34	28	22	16
Середній мінімум, °С	5	6	8	12	15	19	22	22	19	15	11	6

Мармарис

	Січ	Лют	Бер	Кві	Тра	Чер	Лип	Сер	Вер	Жов	Лис	Гру
Середній максимум, °С	15	15	18	21	26	31	35	34	31	26	20	16
Середній мінімум, °С	7	7	9	12	16	20	23	23	20	16	11	9

Стамбул

	Січ	Лют	Бер	Кві	Тра	Чер	Лип	Сер	Вер	Жов	Лис	Гру
Середній максимум, °С	9	9	11	15	20	25	27	27	24	19	15	11
Середній мінімум, °С	3	3	4	8	12	17	20	20	17	13	9	6

Трабзон

	Січ	Лют	Бер	Кві	Тра	Чер	Лип	Сер	Вер	Жов	Лис	Гру
Середній максимум, °С	11	11	12	16	19	24	26	27	24	20	17	13
Середній мінімум, °С	5	4	6	9	13	17	20	21	18	14	10	7

Фетхіє

	Січ	Лют	Бер	Кві	Тра	Чер	Лип	Сер	Вер	Жов	Лис	Гру
Середній максимум, °С	16	16	19	32	26	31	34	34	31	27	21	27
Середній мінімум, °С	5	6	7	21	14	18	20	20	17	13	9	-8

Ерзурум

	Січ	Лют	Бер	Кві	Тра	Чер	Лип	Сер	Вер	Жов	Лис	Гру
Середній максимум, °С	-4	-3	3	11	17	22	27	27	23	15	7	-1
Середній мінімум, °С	-15	-13	-7	0	4	7	11	11	6	1	-4	-11

Рельєф Туреччини

Додаток В

Населення Туреччини

Год	Население	Годовое изменение в %	Ежегодное изменение	Мигранты (нетто)	Средний возраст	Уровень рождаемости	Плотность (Р / км ²)	Городская поп-музыка%	Городское население	Доля страны в мировой поп-музыке	Мировое население	Глобальный рейтинг Турции
2020 г.	84 339 067	1,09%	909 452	283 922	31,5	2,08	110	75,7%	63 803 445	1,08%	7 794 798 739	17
2019 г.	83 429 615	1,32%	1 089 527	283 922	30,2	2,11	108	75,2%	62 743 912	1,08%	7 713 468 100	18
2018 г.	82 340 088	1,51%	1,223,638	283 922	30,2	2,11	107	74,8%	61 554 688	1,08%	7 631 091 040	18
2017 г.	81 116 450	1,61%	1 288 579	283 922	30,2	2,11	105	74,3%	60 271 457	1,07%	7 547 858 925	18
2016 г.	79 827 871	1,65%	1 298 462	283 922	30,2	2,11	104	73,8%	58 945 516	1,07%	7 464 022 049	17
2015 г.	78 529 409	1,66%	1,240,484	352 616	29,9	2,12	102	73,4%	57 616 730	1,06%	7 379 797 139	17
2010 г.	72 326 988	1,27%	884 704	-10 000	28,3	2,20	94	70,8%	51,225,748	1,04%	6 956 823 603	18
2005 г.	67 903 469	1,43%	932 655	-8,000	26,6	2,37	88	67,8%	46 065 593	1,04%	6 541 907 027	18
2000 г.	63 240 194	1,58%	950 748	-20,000	24,9	2,65	82	64,7%	40 942 328	1,03%	6 143 493 823	18
1995 г.	58 486 456	1,64%	912 939	-24 000	23,5	2,90	76	62,1%	36 333 494	1,02%	5,744,212,979	18
1990 г.	53 921 760	1,88%	957 565	-20,000	22,1	3,39	70	59,2%	31 923 032	1,01%	5 327 231 061	21 год
1985 г.	49 133 937	2,24%	1 031 593	-14 000	21,0	4,11	64	52,4%	25 769 960	1,01%	4 870 921 740	21 год
1980 г.	43 975 971	2,29%	939 743	-52 000	20,0	4,69	57	43,8%	19 252 765	0,99%	4 458 003 514	20
1975 г.	39 277 258	2,41%	880 191	-48 000	19,6	5,39	51	41,6%	16 333 819	0,96%	4 079 480 606	20
1970 г.	34 876 303	2,40%	780 662	-36 000	19,0	5,80	45	38,2%	13 334 557	0,94%	3 700 437 046	20
1965 г.	30 972 994	2,43%	700 130	-30,000	19,1	6,20	40	34,2%	10 601 023	0,93%	3 339 583 597	20
1960 г.	27 472 345	2,51%	640 349	-12 001	19,4	6,50	36	31,5%	8 657 857	0,91%	3 034 949 748	20
1955 г.	24 270 600	2,54%	572 440	-3 800	19,8	6,69	32	28,6%	6 929 929	0,88%	2,773,019,936	

